

УДК 378. 316

DOI: 10.31652/2786-9083-2023-2-7-17

*Олександр Петров, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*
ORCID ID: 0000-0003-4641-3559
SCOPUS ID: 57195979384
alexpetroff35@gmail.com

*Анастасія Петрова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*
ORCID ID 0009-0008-9755-6465
SCOPUS ID: 57224011268
nastyapetroff@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Дослідження присвячено вивченню особливостей формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх перекладачів у процесі навчання іноземної мови. Метою дослідження є визначення структурних компонентів лінгвосоціокультурної компетентності у системі навчання іноземних мов, висвітлення сучасних підходів та методів навчання у фаховій підготовці майбутніх перекладачів спрямованих на вдосконалення їхніх умінь розуміти та враховувати соціокультурні аспекти у процесі міжкультурної комунікації. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що авторами запропоновано структуру лінгвосоціокультурної компетентності, схарактеризовано структурні компоненти ЛСКК у їхньому взаємозв'язку, що забезпечує достатній рівень здатності й готовності розв'язувати лінгвосоціокультурні завдання, вибудовувати стратегію їх досягнення та критично й адекватно оцінювати отриманий результат. Авторами виокремлено галузі знань необхідні для ефективного формування ЛСКК, висвітлено компоненти активної комунікації, описано бар'єри у здійсненні міжкультурного спілкування. Акцентовано на значенні інтеграції культурологічного компоненту у теорію та практику навчання іноземних мов для підвищення якості підготовки майбутніх перекладачів, необхідності оволодіння ними історичними, лінгвокраїнознавчими, соціокультурними, лінгвістичними знаннями для розуміння специфіки національного менталітету, будови національної картини світу. Стаття слугує важливим внеском у розуміння та вдосконалення сучасних підходів і методів для формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх фахівців у сфері перекладу.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність; міжкультурне спілкування; майбутні перекладачі; навчання іноземних мов; фахова підготовка.

*Oleksandr Petrov, Ph.D. (Philology),
Associate Professor of the Department of Intercultural Communication,
World Literature and Translation
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*
ORCID ID: 0000-0003-4641-3559
Researcher ID: M-2950-2018
SCOPUS ID: 57195979384
alexpetroff35@gmail.com

*Anastasiia Petrova, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Department of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*
ORCID ID 0009-0008-9755-6465
SCOPUS ID: 57224011268
nastyapetroff@ukr.net

PECULIARITIES OF FORMING FUTURE TRANSLATORS' LINGUISTIC AND SOCIOCULTURAL COMPETENCE

The purpose of the research is the study of the peculiarities of forming future translators' linguistic and sociocultural competence in the process of teaching a foreign language. The aim of the study is to identify the structural components of linguistic and sociocultural competence in the system of foreign language teaching, to highlight modern approaches and teaching methods in the professional training of future translators and to improve their ability to understand and take into account sociocultural aspects in the process of intercultural communication. The scientific novelty of the study lies in the fact that the authors propose a structure of linguistic and sociocultural competence, characterise the structural components of LSCC in their interconnection, which ensures a sufficient level of ability and readiness to solve linguistic and sociocultural tasks, build a strategy for their achievement and critically and adequately evaluate the result. The authors identify the areas of knowledge necessary for the effective development of LSCC, highlight the components of active communication, and describe the barriers to intercultural communication. The importance of integrating the cultural component into the theory and practice of teaching foreign languages is emphasized. This integration improves the quality of future translators' training, requiring them to master historical, linguistic, socio-cultural knowledge. This helps them understand the specifics of the national mentality and the structure of the national worldview. The article is an important contribution to the understanding and improvement of modern approaches and methods for the formation of linguistic and sociocultural competence of future specialists in the field of translation.

Key words: linguistic and sociocultural competence; intercultural communication; future translators; foreign language teaching; professional training.

Актуальність. Руйнування міжнародного порядку, глобалізація політично-економічних змін, інтенсифікація інтеграційних процесів спонукають перехід українського суспільства на інший рівень й суттєве реформування усіх галузей країни. Потужних перетворень потребують заклади вищої освіти, які зобов'язані забезпечити якісні умови підготовки фахівців нової формації, зокрема перекладачів, які відіграють ключову роль у створенні сприятливого міжкультурного спілкування під час міжнародних політичних подій, в обміні інформацією між представниками інших країн, розумінні різноманітності культур у вибудовуванні соціокультурних відносин. Таким чином актуалізується питання формування лінгвосоціокультурної компетентності в процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів.

Постановка проблеми. Кровопротитна боротьба українців за свою свободу й незалежність, яка відбувається століттями, а зараз набула екзистенційного значення, загострила проблему формування національної свідомості, що є неможливим без визнання власної національної ідентичності та знання культур представників інших етносів. Особливої значущості це набуває у фаховій підготовці майбутніх розбудовників держави, які вибудовуватимуть якісно нові відносини із різними представниками зарубіжних країн. Отже підготовка майбутніх перекладачів має поєднуватись з навчанням міжкультурного спілкування, усвідомленням необхідності вибудовувати кроскультурні зв'язки та досягати взаєморозуміння між народами засобами мови. В умовах багатонаціонального та полікультурного світового простору оволодіння іноземною мовою має стати ефективним чинником розвитку знань майбутніх перекладачів про культурні особливості країн і народів, мова яких

вивчається, як феноменом національної культури і як засобом міжкультурного спілкування. Вважаємо, передумовою успішної реалізації освітньої функції підготовки майбутніх перекладачів є формування у них лінгвосоціокультурної компетентності (далі ЛСКК).

Аналіз досліджень. Багато вчених досліджували лінгвосоціокультурну компетентність з різних боків, висвітлюючи питання того, як мова функціонує в соціальному контексті і як люди орієнтуються в мовних нормах у різних ситуаціях. Значний внесок у вивчення лінгвосоціокультурної компетентності здійснили такі американські й канадські науковці, як Hymes (1972), Canale і Swain (1980), Savington (1983). Вони досліджували поняття комунікативної компетентності, яка охоплює лінгвосоціокультурну як одну з її складових. Серед українських дослідників варто відмітити О. Бігич (2013), Т. Бондар (2020), Г. Борецьку (2013), М. Дуку (2015), В. Краснопольського (2020), С. Ніколаєву (2010), які студіювали лінгвосоціокультурну компетентність у контексті вивчення англійської мови як іноземної. Проте, слід зауважити, що проблема формування лінгвосоціокультурної компетентності в процесі підготовки майбутніх перекладачів потребує детальнішого вивчення.

Мета дослідження – визначити структурні компоненти ЛСКК у системі навчання іноземних мов й висвітлити особливості формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх перекладачів у контексті навчання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх перекладачів вимагає чітких теоретико-методологічних підходів, які б інтегрували фактори, що безпосередньо впливають на досліджуване нами явище, відображаючи основні вимоги до фахівців, а також основні напрями розвитку вищої професійної школи.

Посилаючись на дослідження знаних науковців стосовно поняття «компетентність» (Бондар, 2020; Дука, 2015; Краснопольський і Тишакова, 2020), структура ЛСКК є спеціально організованою сукупністю компонентів і зв'язків між ними, які забезпечують достатній рівень здатності й готовності розв'язувати лінгвосоціокультурні завдання, вибудовувати стратегію їх досягнення та критично й адекватно оцінювати отриманий результат. До структурних компонентів ЛСКК, на нашу думку, належать: мотиваційно-цільовий, процесуально-змістовий, результативно-оцінний.

Мотиваційно-цільовий компонент детермінований внутрішньою налаштованістю, спонукальними потребами, намірами, прагненнями, свідомим вибором майбутньої професійної діяльності, зацікавленістю кар'єрним зростанням майбутнього перекладача (Петрова, 2012). Вищеназвані складові цього компоненту стимулюють формування ЛСКК, сприяють її подальшому вдосконаленню, поглиблюють її важливість у майбутній професійній діяльності перекладачів, що позначається на стійкій пізнавальній активності здобувачів; їхньому прагненні застосовувати лінгвосоціокультурні знання в процесі розробки оптимальних навчальних стратегій, виявленні власних специфічних

талантів, їх стимулюванні та розвитку. Характерною домінантою мотиваційно-цільового компоненту ЛСКК є визначення менталітету, світогляду, сукупності особистісних смислів майбутніх перекладачів, які зорієнтовані на розв'язання лінгвосоціокультурних завдань, виробленню індивідуальних стратегій, успішну міжкультурну взаємодію, залучення до активної участі в діалозі культур.

Діалог культур має значний потенціал для формування будь-якої комунікативної компетентності, зокрема лінгвосоціокультурної. В першу чергу, організація навчального процесу у контексті діалогу культур створює діалогічний простір, який розглядається як специфічний спосіб сприйняття дійсності. Цей підхід передбачає наявність не лише комунікативних знань, умінь та навичок учасників, але й їхнє бажання розуміти взаємодію різних поглядів, ідей та соціальних сил. Також діалог культур містить двосторонній інформаційно-культурний обмін, що передбачає ситуацію порівняння, а це, в свою чергу, сприяє активізації когнітивних процесів (Петров, 2010). Таким чином здобувачі розвивають не лише соціолінгвістичні, а й соціокультурні та дискурсивні знання, спрямовані на використання в навчальному процесі особистого досвіду, що забезпечує накопичення ефективного комунікативного досвіду.

Процесуально-змістовий компонент визначається наявністю лінгвосоціокультурних знань, умінь, навичок, які забезпечують ефективність процесу міжкультурної взаємодії (Краснопольський і Тишаківа 2020). Здатність оперувати набутим комплексом знань, умінь, навичок, вільно орієнтуватись й адекватно діяти за різних педагогічних ситуацій, самостійно приймати оптимальні рішення позначається як на фаховій підготовці майбутніх перекладачів, так і на їхньому особистому розвитку. Реалізація процесуально-змістового компоненту ЛСКК відбувається за умови оволодіння спеціальних теоретичних знань у процесі навчання лінгвокультурології, лінгвокраїнознавства, психолінгвістики, психології міжкультурного спілкування. Передбачається, що майбутні перекладачі мають вільно орієнтуватись в загальному контексті міжкультурної взаємодії, мати сформовані знання про історію, культуру, традиції, етнокультурні звичаї, обряди, ритуали, символи країни, мова якої вивчається (Онищук, 2013). Таким чином до складу процесуально-змістового компоненту правомірно віднести лінгвістичний та соціокультурологічний блоки.

Лінгвістичний блок обумовлює готовність і здатність фахівця одержувати, здобувати з мовних і мовленнєвих одиниць із національно-культурною семантикою специфічну національно-історичну та культурологічну інформацію та уміння використовувати її у міжкультурній комунікації, вибудовуванні іншомовної поведінки, організації педагогічної діяльності. В межах цього аспекту здійснюється оволодіння певними лінгвістичними кодами, а саме засобами вербального та невербального спілкування: мімікою, жестами, проксемікою, які забезпечують краще сприйняття та передачу необхідної інформації, а отже реалізують функціонування комунікативного спілкування.

Враховуючи необхідність використання мовних засобів для правильної побудови смислових мовленнєвих виразів, до лінгвістичного блоку доречно віднести мовну та мовленнєву складові. Мовна складова передбачає знання системи та структури мови, володіння певним рецептивним і продуктивним мінімумом з метою використання мови в іншомовному усно-мовленнєвому спілкуванні, а також для розуміння прочитаного й інформації, яка сприймається на слух. Комплекс комунікативних знань, умінь, навичок визначає мовленнєву складову лінгвістичного блоку. Оволодіння згаданим комплексом знань, умінь, навичок дасть змогу майбутньому перекладачу вибудовувати власну мовленнєву поведінку відповідно до специфіки іншомовного соціуму, допоможе наповнити та варіювати іншомовне мовлення залежно від різноманітних комунікативних факторів спілкування. В результаті врахування лінгвістичного аспекту у підготовці майбутніх перекладачів, формується здатність особистості використовувати рідну та іноземну мови для міжособистісного та професійного спілкування.

Соціокультурологічний блок пов'язаний із безпосередньою організацією та здійсненням міжкультурного спілкування. До його складових варто віднести загальнокультурну та країнознавчу. Загальнокультурна складова передбачає володіння іноземною мовою на високому рівні; оперування системою професійних знань і залучення до загальнокультурних світових цінностей; розвиток інтелектуальної та моральної свободи особистості; здатність саморегулювати власну поведінку та активізуватись у діалозі культур. Країнознавча складова є невід'ємною від загальнокультурної. Вона передбачає наявність у партнерів по спілкуванню конкретних уявлень про культурно-історичний процес розвитку етносів, філософсько-релігійні та моральні ціннісні орієнтації та динаміку їх розвитку, досягнення матеріальної та духовної культури, вклад цієї культури у фонд світової. Отже конкретні знання про країну, мова якої вивчається, високий рівень загальної культури, обізнаність щодо культурних процесів у рідній країні, уміння враховувати та співвідносити їх із зарубіжними забезпечує успішність здійснення міжкультурної комунікації.

Таким чином, теоретичні знання про систему мови, практичні знання щодо її комунікативного використання в мовленнєвій діяльності, країнознавча та культурологічна обізнаність взаємодоповнюють та збагачують формування лінгвосоціокультурних знань майбутнього перекладача.

Результативно-оцінний компонент передбачає діагностування сформованості лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх перекладачів, оцінювання результатів досягнень у цьому напрямі, корекцію власних дій, проектування наступних етапів формування ЛСКК, ґрунтуючись на вже досягнутому та попередніх етапах, диференціювання методів і форм роботи, враховуючи індивідуальний розвиток. Механізмом реалізації результативно-оцінного компоненту ЛСКК майбутніх перекладачів є рефлексія.

Розвиток особистості, яка зіставляє дві лінгвокультури, здійснюється на підґрунті власного світобачення і передбачає сприйняття і рефлексію власних

цінностей і суспільних взаємозв'язків. У цьому випадку рефлексія розглядається як вихідна точка, засіб і процес моделювання свого та чужого ставлення, знання, незнання, дій до досліджуваного об'єкта (Авксентьєва і Лісниченко 2017).

Рефлексивна діяльність інтегрує і проектну, і дослідницьку діяльність, котрі невід'ємно пов'язані з психологічною готовністю розв'язувати проблеми, що в теперішній час є одним із важливих завдань навчання і розглядається як пріоритетна мета всієї системи освіти.

Формування ЛСКК є неможливим без виходу майбутнього перекладача на рефлексивну позицію. Згідно досліджень Авксентьєвої і Лісниченко (2017); Kolb, (2023); Лютко, (2015); Найдьоновой, (2012) ми розглядаємо рефлексію як здатність майбутнього перекладача аналізувати, діагностувати, контролювати власну діяльність у контексті завдань його підготовки, переосмислювати та аргументувати правильність своїх дій, пізнавати стан цілей, цінностей, процесу та результату праці. Отже, майбутній перекладач має адекватно оцінювати, контролювати й спрямовувати свої навчальні зусилля, успішно управляти психологічним і фізіологічним станом, проєктувати та передбачати наслідки власних дій за конкретних професійних ситуацій.

Виокремлені компоненти ЛСКК перебувають у постійній взаємодії, безперервно реалізуються та оновлюються. Внаслідок такої взаємодії розвивається ціннісне ставлення майбутніх перекладачів до формування і вдосконалення лінгвосоціокультурної компетентності.

Комплекс вищеописаних компонентів є інтегральним результатом опанування ЛСКК, яка передбачає готовність майбутніх перекладачів використовувати засвоєні знання культурних особливостей, національних відмінностей, вміння адаптуватися до умов іншомовного соціуму, навички комунікації іноземною мовою у розв'язанні практичних професійних завдань, в аналізі й проєктуванні власної професійної діяльності, регулюванні стосунків між мовцями, в самостійних діях за умов змінюваності та невизначеності виробничих обставин.

З огляду на аналіз праць науковців із досліджуваної нами теми та опираючись на власний досвід викладання іноземних мов у ЗВО, можемо стверджувати, що формування ЛСКК органічно відбувається у процесі оволодіння іноземною мовою, яка сприяє проникненню у менталітет, життя і дух іншого народу й передбачає знайомство з поглядами, оцінками та досвідом іншої культурної спільноти, оскільки за кожною національною мовою стоїть національно-культурна специфіка образу світу, який складається з елементів та явищ, притаманних певному народові й невід'ємних від нього. Тому оволодіння іноземною мовою є процесом, який забезпечує здобувачам можливість розширити образ світу, що носить відбиток власної культури.

Вивчення іноземної мови є певним шляхом пізнання мови як нового коду, а також і соціокультурною реальністю. Задоволення цього пізнання є одним із шляхів до створення (через вивчення мови) ефективної основи для міжнаціонального та міждержавного взаєморозуміння.

Мова – це соціальне явище. Сутність соціальності мови слід розуміти як діалектичну єдність мови та культури, мови та суспільства. Мова є засобом не тільки спілкування та висловлення думки, а й акумуляції цінностей культури народу. У мові відображаються його досвід, історія, матеріальна та духовна діяльність. Мові властиво накопичувати, зберігати та відображати факти та явища культури народу. У мові відображається життя суспільства. Мова обслуговує суспільство у всіх його сферах, є відображенням його свідомості, реагує на зміни його життя й сама формується суспільством (Бігич, 2013).

З огляду на вищесказане можна стверджувати, що процес навчання іноземних мов має передбачати також розвиток соціокультурних навичок і вмінь здобувачів, які забезпечують їм участь у міжкультурній комунікації. Організувавши процес навчання таким чином, щоб іноземна мова вивчалась як феномен національної культури, як «мовна модель» світу цього народу і цієї культури (Бігич, 2013), можна сформувати ЛСКК і забезпечити в кінцевому підсумку повноцінне міжкультурне спілкування та взаєморозуміння, тобто діалог культур.

ЛСКК є рівнем володіння цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї, реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє здобувачам асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й носій цієї мови, і досягати у такий спосіб повноцінної комунікації (Петров, 2010). ЛСКК передбачає також знання словникових одиниць і володіння певними формальними правилами, за посередництвом яких словникові одиниці перетворюються на осмислені висловлювання, і до того ж певний рівень знайомства з соціокультурним контекстом, в якому використовується мова.

Послугуючись аналізом науково-методичної літератури згаданої вище, ми можемо виокремити певні галузі знань та вмінь необхідних для ефективного формування ЛСКК. Сюди варто віднести лінгвокраїнознавчі знання та вміння; соціально-психологічні знання про країну, а також спілкування і володіння комунікативною технікою, знання правил і традицій спілкування і вміння їх використати у бесіді, особливості мовленнєвої та немовленнєвої поведінки; культурологічні знання та вміння.

Під лінгвокраїнознавчими знаннями та вміннями розуміємо знання мовних і мовленнєвих одиниць з національно-культурною семантикою, обумовленою культурно-історичним розвитком того чи іншого етносу, вміння добувати з них культурно-історичну та національно-специфічну інформацію і використовувати цей матеріал в іншомовному спілкуванні.

Мовні та мовленнєві одиниці з національно-культурною семантикою складають основу країнознавчої лексики. Відомо, що мовні та мовленнєві одиниці самі по собі нейтральні до національної культури, але їх використання у тексті (частота, розподіл, вибірковість, функції) надають їм значення прихованого національного феномену. А яскраво виражений соціокультурний потенціал, який дає можливість сформувати ЛСКК, втілює лексико-семантичний рівень слова: слова, сталі словосполучення, приказки і т.д. Важливість цього

компоненту очевидна, бо саме слово є «сховищем» та джерелом країнознавчої соціокультурної інформації, оскільки містить знання про дійсність, притаманні як масовій, так і індивідуальній свідомості.

Виходячи із розуміння ЛСКК, передбачається, що здобувачі не тільки оволодівають іншомовною лексикою, а й засвоюють великий обсяг іншомовної інформації, необхідної для спілкування та взаємодії. Оскільки це є недосяжним без принципової тотожності основних відомостей комунікантів про навколишній світ, соціокультурні фонові знання входять у ЛСКК як її невід'ємний компонент, а врахування зв'язку мови та культури і, відповідно, реалізація цього зв'язку у практиці викладання є одним із компонентів активної комунікації.

Таким чином, для повного володіння мовою важливе знання елементарних одиниць, так званих культурних універсалій. Оволодіння іноземною мовою припускає не тільки зіставлення мовних систем, а й порівняння культур, кожна з яких має свої особливості, тобто володіння лінгвістичними та екстралінгвістичними елементами, фоновими знаннями.

Фонові знання є притаманні членам певної мовної спільноти, пов'язані з їхньою національною культурою і відсутні в іноземців. Їх наявність є обов'язковою умовою спілкування. Головним бар'єром у міжнаціональному спілкуванні є відмінність фонових знань, які складають специфіку національних культур комунікантів.

Одним із видів лінгвокраїнознавчих знань є також реалії країни, мова якої вивчається. Реалії є відображенням фактів, пов'язаних з державним устроєм даної країни, її особливостями, історією та культурою: події суспільного та культурного життя країни, громадські організації та заклади, звичаї та традиції, предмети побуту, географічні пункти, твори мистецтва і літератури, імена історичних особистостей, громадських діячів, вчених, письменників, артистів, популярних спортсменів, персонажів художніх творів, явища природи.

Оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування неможливе без засвоєння комунікативної техніки, яка передбачає знання правил і традицій спілкування, відсутніх у рідній мові. Протягом всієї історії розвитку людське суспільство виробило певні правила та норми соціального спілкування. Ці зразки правильної комунікативної поведінки з граничною ясністю відобразились у традиційних формулах ввічливості та інших мовленнєвих звичаях. Це є сигнали соціального спілкування, які відображають певні, традиційні у даному етносі правила та норми соціального спілкування та мовленнєві звичаї. Відомо, що соціальне життя мовної спільноти, її культура та психологія, усталені форми та традиції мовленнєвої комунікації, з одного боку, та структура мови – з другого, перебувають у тісному взаємозв'язку, який проявляється у численних фактах дій перших на останню (Корніяка, 2010). У процесі оволодіння іноземною мовою інтерес становлять живі мовленнєві форми чи способи створення іншомовного тексту як сигнали соціально-мовленнєвих традицій, що належать до засобів, які формують ЛСКК. Такими мовленнєвими формулами, техніко-комунікативним сигналами є комунікативні кліше

(Дмітренко, 2020). Широке використання кліше у мовленнєвій діяльності слід визнати цілком правомірним явищем. Вони дають можливість зручно і оперативно обмінюватись інформацією і служать для вираження емоційно-реактивної експресії та забезпечення соціального спілкування.

Для адекватної реакції у стандартних ситуаціях спілкування необхідні знання норм поведінки носіїв мови у тій чи іншій ситуації. Отже, важливим елементом ЛСКК є техніко-комунікативні кліше, специфічні для мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету носіїв мови, незнання яких може утруднювати або навіть порушувати комунікацію.

Одним із важливих елементів ЛСКК є також культурологічні знання та вміння. Це є знання історично-культурного (про становлення і розвиток етносу, про основні історичні події), соціокультурного (знання про суспільство, основні органи влади й управління, права й обов'язки особи), етнокультурного (спосіб життя, національна кухня, свята, звичаї, традиції, фольклор і т.д.), семіотичного (символіка, яка прийнята у країнах, мова яких вивчається, специфіка об'єктів і т.д.) фону.

Культурологічні знання допоможуть здобувачам зрозуміти та правильно визначити не тільки соціокультурний статус комуніканта, специфіку його життя, досвіду, поглядів, а й досягати взаєморозуміння у міжкультурному спілкуванні, а також ознайомитись із культурними цінностями країни, мова якої вивчається, і тим самим збагатити власний культурний досвід. І саме інтегрування культурологічного компоненту у теорію та практику навчання іноземних мов є основою підготовки майбутніх перекладачів до адекватного міжкультурного спілкування, яке є засобом та метою формування ЛСКК.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Стрімкий розвиток процесу світової інтеграції зумовлює зміну акцентів у системі підготовки висококваліфікованих фахівців будь-якої галузі, до яких висуваються нові вимоги, що стосуються, в першу чергу, розвитку особистості, її якостей, здібностей, умінь, заохочення до самовдосконалення у майбутній професійній діяльності. Величезний потік інформації у всіх сферах знань, взаємовплив культур, потреба у соціокультурній адаптації, здатність здійснювати діалог культур призводить, на нашу думку, до усвідомлення необхідності оволодіння фахівцями лінгвосоціокультурною компетентністю. За таких умов незаперечною є потреба у формуванні ЛСКК майбутніх перекладачів, які володіють історичними, лінгвокраїнознавчими, соціокультурними, лінгвістичними знаннями та є трансляторами специфіки національного менталітету, будови національної картини світу, сучасних тенденцій міжкультурного спілкування. У зв'язку з цим думка про необхідність їхньої лінгвосоціокультурної освіти набуває аксіоматичного звучання.

Таким чином, очевидною є потреба розглядати лінгвосоціокультурну компетентність як мету фахової підготовки майбутніх перекладачів, бо лише за таких умов вона набуває логічно окресленої практичної важливості, стає

особистісно важливою якістю майбутніх педагогів, рівнем виявлення їхнього професіоналізму.

Перспективу подальших наукових розвідок з висвітленої у статті проблеми вбачаємо у розробці нових підходів і методів для заохочення перекладачів удосконалювати їхню ЛСКК, долучатись до вивчення впливу соціокультурних чинників на процес перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьєва Т.А., Лісниченко А.П. Формування рефлексивних умінь майбутніх учителів як умова їх підготовки до творчої самореалізації в професійній діяльності. *Science and Education a New dimension. Pedagogy and Psychology*. V (56), Issue: 128, 2017. С. 36-39.
2. Бігич О.Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ. Ленвіт. 2013. 590 с.
3. Бондар Т.І. Генеза поняття «соціокультурна компетентність». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. №71. Т.1. 2020. С. 24-30.
4. Дмитренко, Н.Є. *Автономне навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики* [монографія]. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020.
5. Дука М.В. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. №7 (51). С. 39-48.
6. Корніяка О.М. Розвиток комунікативної компетентності особистості в сучасному соціокомунікативному просторі. Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г.С. Костюка (19 – 20 квітня 2010 року). К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. Т.І. С. 140 – 145.
7. Краснопольський В.Е., Тишак Л.Т. Формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Випуск 13. Том 2. С. 100-104
8. Лютко О. М. Модель «навчання через досвід» як ефективна та перспективна форма навчання дорослих. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2015. № 132. С. 80–83.
9. Найдьонова Л.А. Рефлексивна психологія територіальних спільнот. К, Міленіум. 2012. 280с.
10. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. №2. С. 3-10.
11. Онищук А. С. Наукові підходи до професійної підготовки майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 31. 2013. С. 120-122.
12. Петров О.О. Опанування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніми вчителями іноземної мови: теоретичний аспект. *Рідна школа*. Київ, 2010. № 3. С. 58-61.
13. Петрова А.І. Особливості формування іншомовної компетентності студентів у вищому навчальному закладі. *Рідна школа*. Київ, 2012. № 6. С.48-52.
14. Canale M., Swain A. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. №1. P.1-47.
15. David A. Kolb Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development URL: https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development (дата звернення: 10.09.2023).
16. Hymes D.H. On Communicative Competence. / In Pride J.B., & Holmes J. (Eds.). *Sociolinguistics*. Baltimore, USA : Penguin Education, Penguin Books Ltd, 1972. Pp. 269-293.
17. Nordquist R. Linguistic Competence: Definition and Examples. URL: <https://www.thoughtco.com/what-is-linguistic-competence-1691123> (дата звернення: 16.09.2023).
18. Savington S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. *Texts and Contexts in Second Language Learning*. Reading, Massachusetts at all: Addison-Wesley Publishing Company. 1983.

REFERENCES

1. Avksentieva T.A., Lisnychenko A.P. Formuvannya refleksyvykh umin maibutnix uchyteliv yak umova yikh pidhotovky do tvorchoi samorealizatsii v profesiinii diialnosti. *Science and Education a New dimension. Pedagogy and Psychology*. V (56), Issue: 128, 2017. С. 36-39. [in Ukrainian].
2. Biych O.B., Borysko N. F., Boretska H.E. ta in. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv / za zah. red. S.Yu. Nikolaievoi. Kyiv. Lenvit. 2013. 590 s. [in Ukrainian].
3. ondar T.I. Geneza poniattia «sotsiokultura kompetentnist». Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. №71. T.1. 2020. S. 24-30. [in Ukrainian].
4. Dmitrenko, N. Ye. Avtonomne navchannia profesiino orientovanoho anhlomovnoho spilkuvannia maibutnix uchyteliv matematyky [monohrafiia]. Vinnytsia: TOV «Tvory», 2020. [in Ukrainian].
5. Duka M.V. Poniattia «linhvosotsiokultura kompetentnist» ta analiz metodiv yii formuvannia v pedahohichnii teorii i praktytsi. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. 2015. №7 (51). S. 39-48. [in Ukrainian].

6. Korniiaka O.M. Rozvytok komunikativnoi kompetentnosti osobystosti v suchasnomu sotsiokomunikativnomu prostori. Materialy II Vseukrainskoho psykholohichnoho konhresu, prysviachenoho 110 richnytsi vid dnia narodzhennia H.S. Kostiuka (19 – 20 kvitnia 2010 roku). K.: DP «Informatsiino-analitychne ahentstvo», 2010. T.I. S. 140 – 145. [in Ukrainian].
7. Krasnopol'skyi V.E., Tyshakova L.T. Formuvannia linhvosiokulturnoi kompetentsii pid chas vyvchennia inozemnoi movy z vykorystanniam vebtehnolohii. Zakarpatski filolohichni studii. 2020. Vypusk 13. Tom 2. S. 100-104. [in Ukrainian].
8. Liutko O. M. Model «navchannia cherez dosvid» yak efektyvna ta perspektyvna forma navchannia doroslykh. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. T. H. Shevchenka. 2015. № 132. S. 80–83.
9. Naidonova L.A. Refleksyivna psykholohiia terytorialnykh spilnot. K, Milenium. 2012. 280s. [in Ukrainian].
10. Nikolaieva S. Yu. Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu. Inozemni movy. 2010. №2. S. 3-10. [in Ukrainian].
11. Onyshchuk A. S. Naukovi pidkhody do profesiinoi pidhotovky maibutnikh perekladachiv. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pedahohika, sotsialna robot». Vypusk 31. 2013. S. 120-122. [in Ukrainian].
12. Petrov O.O. Opanuvannia linhvosiokulturnoi kompetentnosti maibutnimy vchyteliamy inozemnoi movy: teoretychnyi aspekt. Ridna shkola. Kyiv, 2010. № 3. S. 58-61. [in Ukrainian].
13. Petrova A.I. Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi kompetentnosti studentiv u vyshchomu navchalnomu zakladi. Ridna shkola. Kyiv, 2012. № 6. S.48-52. [in Ukrainian].
14. Canale M., Swain A. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Applied Linguistics. 1980. №1. P.1-47.
15. David A. Kolb Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development URL: https://www.researchgate.net/publication/235701029_Experiential_Learning_Experience_As_The_Source_Of_Learning_And_Development (дата звернення: 10.09.2023).
16. Hymes D.H. On Communicative Competence. / In Pride J.B., & Holmes J. (Eds.). Sociolinguistics. Baltimore, USA : Penguin Education, Penguin Books Ltd, 1972. Pp. 269-293.
17. Nordquist R. Linguistic Competence: Definition and Examples. URL: <https://www.thoughtco.com/what-is-linguistic-competence-1691123> (дата звернення: 16.09.2023).
18. Savington S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. Texts and Contexts in Second Language Learning. Reading, Massachusetts at all: Addison-Wesley Publishing Company. 1983.

УДК 373.5.091.33:004.032.6]:811.111'272

DOI: 10.31652/2786-9083-2023-2-17-28

*Наталія Лебедева, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської філології
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-6821-5559
nlebedieva@vspu.edu.ua*

*Єлена Новицька, магістрантка 2 року навчання
факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID: 0009-0008-2881-0415
novytskaye15@gmail.com*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

В статті розглянуто актуальні визначення поняття «іншомовна соціокультурна компетентність», її склад, структуру та зміст. З урахуванням сучасного соціального замовлення, компетентнісний підхід набув беззаперечного лідерства у методиці навчання іноземної мови і практичною метою навчання іноземній мові є формування іншомовної комунікативної компетентності. Склад і структура даного поняття і досі не дістали чіткого наукового визначення. Запропоновано власне визначення з урахуванням сучасних тенденцій в методиці навчання іноземних мов та культур. Обґрунтовано важливість використання в процесі вивчення іноземної мови автентичних аудіовізуальних матеріалів як джерела зразків живого мовлення та типових соціокультурних ситуацій народу мова якого вивчається. Розглянуто визначення поняття «автентичні матеріали», проаналізовано їх класифікацію. Проаналізовано та аргументовано параметри відбору та можливі способи застосування автентичних мультимедійних матеріалів для власних методичних розробок. Об'єктом дослідження є процес формування англійської соціокультурної компетентності учнів старших класів засобами автентичних мультимедійних матеріалів. Предмет дослідження – використання автентичних мультимедійних засобів навчання для формування англійської соціокультурної компетентності учнів старших класів. Наукова новизна